

OPERAJOURNAL.CZ

1. Opery terezińských skladatelů opět úspěšně v Praze

08.02.2024 operajournal.cz - Václav Bečvář

[Odkaz na originál](#)**Klíčová slova:** divadla (4); moravskoslezského (4); Národního (4); ostravský (2); operní; Opery; soubor

V neděli 4. února 2024 uvedl soubor opery **Národního divadla moravskoslezského** ve Stavovském divadle v Praze dvě poslední opery Viktora Ullmanna *Rozbitý džbán* a *Císař Atlantidy* aneb odepření smrti.

Pražské provedení se uskutečnilo v rámci oceňovaného cyklu *Musica non grata*, o kterém jsme již několikrát psali na našem portálu, jenž je realizován za finanční podpory Velvyslanectví Spolkové republiky Německo v České republice. Nastudováním těchto dvou aktovek současně pokračuje **ostravský operní soubor** v dramaturgické řadě Opery terezińských skladatelů, který byl zahájen v sezóně 2021/2022 *Hanse Krásy*, které se také podařilo uvést v rámci pohostinského představení v minulé divadelní sezóně. Už však několik let předtím (mimo tento cyklus) mělo možnost se pražské publikum možnost seznámit s první operou česko-rakouského skladatele Viktora Ullmanna (1898-1944) *Pád Antikrista* (1935) v podání Moravského divadla v Olomouci v rámci 12. ročníku Festivalu hudebního divadla v roce 2015. Nyní neoficiální pražskou "přehlídku" Ullmannovy umlčené operní tvorby symbolicky uzavřela právě představení *Rozbitého Džbánu* a *Císaře Atlantidy*.

ROZBITÝ DŽBÁN

Jednoaktovka *Rozbitý džbán* vznikla na podkladě divadelní hry Heinricha Kleista (1777-1811), která je především v německy mluvících zemích neoddiskutovatelnou součástí německého literárního fondu. Původní rozsáhlé pětiaktové libreto Ullmann z důvodu časového tlaku (očekávání deportace do Terezína) soustředil do cca do necelých čtyřiceti minut hudby, přičemž z koncepce předehry je zřejmé, že původní záměr byl rozsáhlejší. Je přesto obdivuhodné, s jakým umem se podařilo Ullmannovi "zestručnit" všechny dějové zápletky a peripetie; a přitom výsledný tvar opery po dramaturgické i hudební stránce působí velmi kompaktním dojmem. Ostrava se správně rozhodla uvádět obě aktovky v českém přebásnění Jaromíra Nohavici, což nejen usnadnilo zpěvákům interpretaci náročného díla, které je celé složeno ve stylu jistého parlanda bez vložených árií, ale především to jistě výrazně napomůže přijetí titulu českým divákem, pro kterého je produkce a priori určena. Nicméně bez znalosti Kleistova *Džbánu* je detailní "pochycení" textu z úst protagonistů a z titulovacích zařízení je pořád dosti obtížné vzhledem k zmíněné koncentraci libreto do pouhé půl hodiny zpěvu a jevištní akce. To však není vinou ostravské inscenace, jejíž tvůrci včele s dirigentem Jakubem Kleckerem a režisérem Roccem udělali maximum pro srozumitelnost skladatelova sdělení.

CÍSAŘ ATLANTIDY

Zatímco Ullmannův *Rozbitý džbán* vznikl ještě na prahu svobodné doby, *Císař Atlantidy* aneb odepření smrti skladatel komponoval již v terezińském ghettu kolem roku 1943. Z původně plánované premiéry v Terezíně bohužel sešlo a skladatel i jeho libretista Peter Kien zahynuli krátce po svém transportování do Osvětimi. *Der Kaiser von Atlantis* oder *Die Tod-Verweigerung*, jak zní německý originál díl, měl svoji světovou premiéru až v roce 1975 v nizozemské opeře v Amsterdamu.

Oba operní příběhy, provedené v jednom večeru spojuje nejen stejný skladatel, ale i téma zneužití moc a diktátorství, které vystupuje do popředí především v *Císaři Atlantidy*. Jeho hlavní anti-hrdina *Císař Overall* rozpoutá válku proti všem, samotná *Smrt* už nemůže snést hromadné vraždění odmítne plnit svůj odvčký úkol. *Císař* si uvědomí, že pokud nebude *Smrt* vykonávat svoji službu, on nemůže dosáhnout svých cílů – je nucen kapitulovat a *Smrt*, která se vrátí ke svému poslání, si ho jako svoji první oběť odvede.

OSTRAVSKÁ INSCENACE

Obě jednoaktovky hudebně nastudoval a pražské představení řídil dirigent Jakub Klecker. Pod jeho vedením operní orchestr **Národního divadla moravskoslezského** připravil hudebně vysoce kvalitní produkci, kterou navíc ještě umocnila režie slovinského tvůrce Rocca. Na stejném půdorysu scény, jejímž tvůrcem byl rovněž Rocca, byly v obou aktovkách účinným způsobem především rozehrány vztahy mezi jednotlivými aktéry a jednotlivým postavám byly na malé ploše vtisknuty jednoduché a snadno čitelné charaktery. Z logiky dějového sdělení příběhů se jen vymykalo obsazení němé role *Brigity* (která v původním Kleistově předloze přináší rozhodující důkazy *Adamovy viny*) mužem – tranvestitou, kterého představoval pěvec Václav Morys a také přinesení *džbánu* do závěrečné scény *Císaře Atlantidy*, s kterou vůbec nesouvisí. Tvůrci tímto chtěli zřejmě propojit oba příběhy, což ve svém finálním tvaru působilo násilně a nepřírozeně; navíc když *rozbitý džbán* má u Kleista také vedlejší symboliku ztráty panenství ústřední ženské hrdinky *Evý*.

Za úspěchem ostravské inscenace v nemalé míře také stojí kvalitní výkony sólistů. Ve dvojroli soudního rady a *Císaře Overalla* se představil mladý basbarytonista Boris Prýgl s výraznou jevištní prezentací, tvárností svého hereckého projevu jdoucí v závěrečné scéně *Císaře Atlantidy* až na samotnou hranici expresivity. Martin Gurbaľ postavy vesnického soudce *Adama* a *Smrti* ztvárnil pěvecky přesvědčivě, ale představitelsky působil (skoro jako vždycky) velmi vlažně a nezúčastněně. Přestože u mezzosopranistky *Anny Nitrové* byla předem ohlášena dispozice, interpretka paní *Marty Rullové* a *Bubeníka* předvedla suverénní pěvecký výkon, s krásným frázováním a vynikající srozumitelností zpívaného textu. *Dívčí* postavy *Evý* v *Rozbitém džbánu* a *Bubikopfu/Vojačky* jasným stříbrným tónem vytvořila *Doubravka Součková*, o tenorové úlohy v obou dílech se podělili *Luciano Mastro* a velmi výrazný *Jorge Garza*. Za zmínku ještě určitě stojí také nepřehlédnutelný *Roman Vlkovič*, který zaujal podobně jako *Garza* sytostí a jadrností svého projevu a pak také kultivovaností svého barytonu.

Ostravský cyklus **Opery** terezińských skladatelů (H. Krása, V. Ullmann) uzavře v letošním roce plánované uvedení *Šarlatána* skladatele Pavla Haase. Tento cyklus je vedle ojedinělého Smetanovského operního cyklu druhým velkým příspěvkem opery

Národního divadla moravskoslezského k Roku české hudby 2024.

Viktor Ullmann: Rozbitý Džbán (Der zerbrochene Krug), Císař Atlantidy aneb odepření smrti (Der Kaiser von Atlantis oder Die Tod-Verweigerung) – pohostinské představení **Národního divadla moravskoslezského** v Praze dne 4. února 2024 v rámci cyklu MUSICA NON GRATA

Pro přidávání komentářů se musíte nejdříve přihlásit

[« zpět na začátek](#)

Opery terezínských skladatelů opět úspěšně v Praze



V. Ullmann – Rozbitý džbán © Serghei Gherciu

V neděli 4. února 2024 uvedl soubor opery Národního divadla moravskoslezského ve Stavovském divadle v Praze dvě poslední opery **Viktora Ullmanna** *Rozbitý džbán* a *Císař Atlantidy aneb odepření smrti*. Pražské provedení se uskutečnilo v rámci oceňovaného cyklu *Musica non grata*, o kterém jsme již několikrát psali na našem portálu, jenž je realizován za finanční podpory Velvyslanectví Spolkové republiky Německo v České republice. Nastudováním těchto dvou aktovek současně pokračuje ostravský operní soubor v dramaturgické řadě Opery terezínských skladatelů, který byl zahájen v sezóně 2021/2022 [Zásnubami ve snu](#) Hanse Krásky, které se také podařilo uvést v rámci pohostinského představení v minulé divadelní sezóně. Už však několik let předtím (mimo tento cyklus) mělo možnost se pražské publikum možnost seznámit s první operou česko-rakouského skladatele Viktora Ullmanna (1898-1944) *Pád Antikrista* (1935) v podání Moravského divadla v Olomouci v rámci 12. ročníku Festivalu hudebního divadla v roce 2015. Nyní neoficiální pražskou „přehlídku“ Ullmannovy umlčené operní tvorby symbolicky uzavřela právě představení *Rozbitého Džbánu* a *Císaře Atlantidy*.

ROZBITÝ DŽBÁN

Jednoaktovka *Rozbitý džbán* vznikla na podkladě divadelní hry **Heinricha Kleista** (1777-1811), která je především v německy mluvících zemích neoddiskutovatelnou součástí německého literárního fondu. Původní rozsáhlé pětiaktové libreto Ullmann z důvodu

časového tlaku (očekávání deportace do Terezína) soustředil do cca do necelých čtyřiceti minut hudby, přičemž z koncepce předehry je zřejmé, že původní záměr byl rozsáhlejší. Je přesto obdivuhodné, s jakým umem se podařilo Ullmannovi „zestručnit“ všechny dějové zápletky a peripetie; a přitom výsledný tvar opery po dramaturgické i hudební stránce působí velmi kompaktním dojmem. Ostrava se správně rozhodla uvádět obě aktovky v českém přebásnění **Jaromíra Nohavici**, což nejen usnadnilo zpěvákům interpretaci náročného díla, které je celé složeno ve stylu jistého parlanda bez vložených árií, ale především to jistě výrazně napomůže přijetí titulu českým divákem, pro kterého je produkce a priori určena. Nicméně bez znalosti Kleistova Džbánu je detailní „pochycení“ textu z úst protagonistů a z titulkovacího zařízení pořád dosti obtížné vzhledem k zmíněné koncentraci libreta do pouhé půl hodiny zpěvu a jevištní akce. To však není vinou ostravské inscenace, jejíž tvůrci včele s dirigentem Jakubem Kleckerem a režisérem Roccem udělali maximum pro srozumitelnost skladatelova sdělení.

CÍSAŘ ATLANTIDY

Zatímco Ullmannův Rozbitý džbán vznikl ještě na prahu svobodné doby, Císař Atlantidy aneb odepření smrti skladatel komponoval již v terezínském ghettu kolem roku 1943. Z původně plánované premiéry v Terezíně bohužel sešlo a skladatel i jeho libretista **Peter Kien** zahynuli krátce po svém transportování do Osvětimi. Der Kaiser von Atlantis oder Die Tod-Verweigerung, jak zní německý originál díla, měl svoji světovou premiéru až v roce 1975 v Nizozemské opeře v Amsterdamu.

Oba operní příběhy, provedené v jednom večeru, spojuje nejen stejný skladatel, ale i téma zneužití moc a diktátorství, které vystupuje do popředí především v Císaři Atlantidy. Jeho hlavní anti-hrdina Císař Overall rozpoutá válku proti všem, samotná Smrt už nemůže snést hromadné vraždění odmítne plnit svůj odvčký úkol. Císař si uvědomí, že pokud nebude Smrt vykonávat svoji službu, on nemůže dosáhnout svých cílů – je nucen kapitulovat a Smrt, která se vrátí ke svému poslání, si ho jako svoji první oběť odvede.



Císař Atlantidy © Serghei Gherciu

OSTRAVSKÁ INSCENACE

Obě jednoaktovky hudebně nastudoval a pražské představení řídil dirigent **Jakub Klecker**. Pod jeho vedením operní orchestr Národního divadla moravskoslezského připravil hudebně vysoce kvalitní produkci, kterou navíc ještě umocnila režie slovinského tvůrce **Rocca**. Na stejném půdorysu scény, jejímž tvůrcem byl rovněž Rocca, byly v obou aktovkách účinným způsobem především rozehrány vztahy mezi jednotlivými aktéry a jednotlivým postavám byly na malé ploše vtisknuty jednoduché a snadno čitelné charaktery. Z logiky dějového sdělení příběhů se jen vymykalo obsazení němé role Brigity (která v původním Kleistově předloze přináší rozhodující důkazy Adamovy viny) mužem – tranvestitou, kterého představoval pěvec Václav Morys a také přinesení džbánu do závěrečné scény Císaře Atlantidy, s kterou vůbec nesouvisí. Tvůrci tímto chtěli zřejmě propojit oba příběhy, což ve svém finálním tvaru působilo násilně a nepřírozeně; navíc když rozbitý džbán má u Kleista také vedlejší symboliku ztráty panství ústřední ženské hrdinky Evy.

Za úspěchem ostravské inscenace v nemalé míře také stojí kvalitní výkony sólistů. Ve dvojroli soudního rady a Císaře Overalla se představil mladý basbarytonista **Boris Prýgl** s výraznou jevištní prezentací a tvárností svého projevu, jdoucí v závěrečné scéně Císaře Atlantidy až na samotnou hranici herecké ale i bohužel hlasové expresivity. **Martin Gurbaľ** postavy vesnického soudce Adama a Smrti ztvárnil pěvecky přesvědčivě, ale představitelsky působil (téměř jako vždycky) velmi vlažně a nezúčastněně. Přestože u mezzosopranistky **Anny Nitrové** byla předem ohlášena dispozice, interpretka paní Marty Rullové a Bubeníka předvedla suverénní pěvecký výkon, s krásným frázováním a vynikající srozumitelností zpívaného textu. Dívčí postavy Evy v Rozbitém džbánu a Bubikopfu/Vojačky jasným stříbrným tónem vytvořila **Doubravka Součková**, o tenorové úlohy v obou dílech se podělili **Luciano Mastro**, kterému zjevně styl Sprechensangu příliš vyhovoval, a velmi výrazný **Jorge Garza** se skvělou českou dikcí. Za zmínku ještě určitě stojí také nepřehlédnutelný **Roman Vlkovič**, který zaujal podobně jako Garza sytostí a jadrností svého projevu a v neposlední řadě kultivovaností svého barytonu.

Ostravský cyklus Opery tereziánských skladatelů (H. Krása, V. Ullmann) uzavře v letošním roce plánované uvedení Šarlatána skladatele Pavla Haase. Tento cyklus je vedle ojedinělého Smetanovského operního cyklu druhým velkým příspěvkem opery Národního divadla moravskoslezského k Roku české hudby 2024.

Viktor Ullmann: Rozbitý Džbán (Der zerbrochene Krug), Císař Atlantidy aneb odepření smrti (Der Kaiser von Atlantis oder Die Tod-Verweigerung) – pohostinské představení Národního divadla moravskoslezského v Praze dne 4. února 2024 v rámci cyklu *MUSICA NON GRATA*



A. Nitrová (Marta), D. Součková (Eva) a B. Prýgl (Walter) © Serghei Gherciu



B. Prýgl (Cisár) © Serghei Gherciu



Závěrečná děkovačka © Serghei Gherciu